

Verlag

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

2023

SPW

Goed voor
elkaar

Inhoud

Voorwoord	3
Verantwoord beleggen in getallen	4
1. Ons beleid voor verantwoord beleggen	5
2. Het insluiten van verantwoorde beleggingen	8
3. Beleggen in de Duurzame Ontwikkelingsdoelen	10
4. Omgaan met klimaatverandering	13
5. Streven naar behoud van biodiversiteit	16
6. Mensenrechten	17
7. Goed bestuur	19
8. Vooruitblik 2024	20
Bijlage	
Gebruikte afkortingen	21

Voorwoord

Een goed pensioen in een leefbare wereld

SPW zet zich dagelijks in voor een goed pensioen voor iedere werknemer van een woningcorporatie, nu en in de toekomst. De premies die deelnemers en werkgevers elke maand inleggen, beleggen we via onze vermogensbeheerder in onder andere aandelen, obligaties en vastgoed. We vinden het belangrijk dat bedrijven, vastgoed en projecten waarin we beleggen, verantwoord omgaan met mens en milieu. En dat ze goed worden bestuurd. Zo zorgen we voor een goed pensioen én dragen we bij aan een leefbare wereld.

Voor SPW stond 2023 voor een groot deel in het teken van de aanscherping van ons insluitingsbeleid. Alle bedrijven waarin in we via aandelen of obligaties kunnen beleggen beoordelen we aan de hand van criteria op het gebied van milieu, maatschappij en goed ondernemingsbestuur. We scherpten deze beoordelingscriteria aan en voegden nieuwe criteria toe; in 2024 beginnen we met de implementatie hiervan.

Ook besloten we de omzetgrens voor onze beleggingen in bedrijven die hun omzet deels uit kolenmijnen of teerzanden halen fors terug te brengen tot respectievelijk 5% en 1%. De verbranding van kolen en de productie van olie uit teerzand gaat met een grote CO-uitstoot gepaard. We vinden het daarom belangrijk om onze beleggingen af te bouwen in bedrijven die hun omzet deels uit deze grondstoffen halen.

SPW hecht veel waarde aan breed draagvlak voor het Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB)-beleid. In 2023 onderzochten we hoe deelnemers tegen verantwoord beleggen aankijken en wat ze op dit onderwerp van ons verwachten. 81% van onze deelnemers en gepensioneerden vindt het belangrijk dat SPW maatschappelijk verantwoord belegt. Deelnemers geven ons MVB-beleid gemiddeld een 7,3 – een duidelijk hoger cijfer dan bij het vorige onderzoek in 2020 (6,9). De inzichten uit het onderzoek helpen ons bij het maken van keuzes, het stellen van prioriteiten en het aanscherpen van ons beleid.

Ook in de toekomst zullen we onze deelnemers blijven betrekken bij de stappen die we zetten op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. Want SPW bouwt graag samen – met onze deelnemers en andere belanghebbenden – aan een goed pensioen in een leefbare wereld.

Bestuur Stichting Pensioenfonds voor de Woningcorporaties

Verantwoord beleggen in getallen

Op deze pagina vatten we de resultaten samen van ons beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen in 2023, met tussen haakjes de resultaten in 2022.

Verderop in dit verslag lichten we de doelstellingen en behaalde resultaten toe.

¹ De voetafdruk in 2022 is met terugwerkende kracht berekend volgens de huidige methode.

1. Ons beleid voor verantwoord beleggen

Een goed rendement op onze beleggingen is belangrijk; zo houden we de pensioenen voor onze deelnemers betaalbaar en zorgen we nu en in de toekomst goed voor elkaar. Dat goede rendement willen we op een verantwoorde manier behalen.

De pensioenpremies die werknemers en werkgevers elke maand betalen, worden door ons belegd. Bijvoorbeeld in aandelen, obligaties en vastgoed. Dat doen we omdat beleggen op lange termijn meer oplevert dan sparen. Want onze belangrijkste taak als pensioenfonds is te zorgen voor een goed en betaalbaar pensioen.

Wij willen dat de bedrijven en overheden waarin we beleggen verantwoord omgaan met mens en milieu en dat ze goed worden bestuurd. Zo geven we invulling aan onze maatschappelijke verantwoordelijkheid. Ook is het onze overtuiging dat bedrijven die hier aandacht voor hebben op lange termijn beter presteren en dat beleggen in deze bedrijven een lager risico met zich meebrengt.

Wij gebruiken onze invloed om duurzaamheid en goed bestuur te bevorderen bij de bedrijven waarin we beleggen. Dat doen we door – via onze vermogensbeheerder APG – gebruik te maken van onze aandeelhoudersrechten en met bedrijven in gesprek te gaan over onze verwachtingen (engagement).

Ons beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Ons beleid (2021-2025) voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (MVB) – dat we samen met APG hebben opgesteld – vormt het richtsnoer voor onze aanpak. We richten ons op een aantal thema's die voor onze deelnemers en andere belanghebbenden aansprekend en herkenbaar zijn. Het gaat om vier thema's die urgent zijn voor de samenleving en het milieu en waarop wij als pensioenfonds invloed kunnen uitoefenen.

Klimaat

- We beleggen nog meer in bedrijven (en vastgoed) die bijdragen aan oplossingen voor klimaatverandering.
- We brengen de CO₂-voetafdruk van onze beleggingen verder terug.
- We hebben ambitieuze klimaatdoelen voor 2030 om in de pas te lopen met het Klimaatakkoord van Parijs.

Biodiversiteit

- We willen bewust bijdragen aan het behoud van flora en fauna.
- We brengen biodiversiteitsrisico's in de beleggingsportefeuille nader in kaart.
- We sluiten via onze vermogensbeheerder aan bij initiatieven die breed worden onderschreven en steunen de ontwikkeling van meetbare criteria om met bedrijven het gesprek aan te kunnen gaan.

Mensenrechten

- Respect voor mensenrechten is een voorwaarde om 'Goed voor elkaar' te zijn.
- Het is onze visie dat alle bedrijven en overheden de mensenrechten moeten respecteren.
- We hanteren duidelijke criteria op basis van internationale standaarden om te beoordelen of bedrijven de mensenrechten respecteren.

Goed bestuur

- Goed bestuur betekent een duidelijk beleid, met concrete (duurzame) doelstellingen en transparantie.
- We willen dat bedrijven 'verantwoord ondernemen' onderdeel maken van de bedrijfsstrategie en geven daarin zelf het goede voorbeeld.
- We hebben duidelijke normen voor stemmen over beloningen, diversiteit in het bestuur en de voortgang van klimaatplannen.

De keuze voor deze thema's is mede tot stand gekomen op basis van onderzoek onder onze deelnemers en het Verantwoordingsorgaan. Ook hebben we voor het vormgeven van ons beleid gesprekken gevoerd met aangesloten werkgevers en relevante maatschappelijke organisaties. In de toekomst zullen we met onze deelnemers en andere belanghebbenden in gesprek blijven over maatschappelijk verantwoord beleggen.

De pijlers van verantwoord beleggen

Om goede beleggingsbeslissingen te kunnen nemen, letten we op vier factoren: rendement, risico, kosten én hoe bedrijven en overheden omgaan met milieu, maatschappij en goed bestuur. Deze laatste factoren noemen we ook wel ESG (Environmental, Social & Governance). Structurele aandacht voor ESG in alle beleggingscategorieën is de kern van ons MVB-beleid.

Ons MVB-beleid is gebaseerd op vier pijlers. Naast structurele aandacht voor ESG, sluiten we sommige staatsobligaties en bedrijven uit (hoofdstuk 2), beleggen we in bedrijven, vastgoed en projecten die bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen (hoofdstuk 3) en hebben we een doelstelling voor het verminderen van de CO₂-voetafdruk van onze aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuille (hoofdstuk 4).

Inbedding in de organisatie

Ons MVB-beleid steunt op vier uitgangspunten:

- Het MVB-beleid is een integraal onderdeel van ons (strategisch) beleggingsbeleid en omvat alle beleggingscategorieën in onze portefeuille.
- MVB is een integraal onderdeel van ons beleggingsproces.
- Het MVB-beleid is opgesteld in lijn met internationale richtlijnen en standaarden.
- We streven naar een goed pensioen voor deelnemers én naar het creëren van langetermijnwaarde voor de maatschappij.

Ons beleggingsbeleid (en daarmee ook het MVB-beleid) wordt vastgesteld door het SPW-Bestuur, dat hierbij ondersteuning krijgt van het Bestuursbureau en de Balansmanagementcommissie. De uitvoering is ondergebracht bij APG, dat ons pensioenvermogen beheert. Als in dit verslag wordt gesproken over uitvoering of vermogensbeheer, is APG de uitvoerder of vermogensbeheerder.

Inrichting van de governance

Beleid

SPW-Bestuur

SPW-Bestuursbureau

Beheer

Vermogensbeheerder APG

Externe managers

Beleggingen

Verantwoord beleggen staat geregeld op de agenda van het SPW-Bestuur. Hieraan wordt bovendien extra aandacht gegeven tijdens studie- en kennisdagen. In 2023 had het bestuur veel aandacht voor de informatieverstrekking over duurzaamheid en voor het onderzoeken van de mogelijkheden om in onze beleggingsaanpak nog meer rekening te houden met milieu, maatschappij en goed bestuur.

Samenwerken in duurzaamheid

SPW doet mee aan verschillende samenwerkingsverbanden die gericht zijn op heldere regels voor verantwoord ondernemen en goed ondernemingsbestuur. In Nederland gaat het onder meer om de institutionele beleggersvereniging [Eumedion](#), die als doel heeft de ESG-prestaties van beursgenoteerde bedrijven te verbeteren. Ook zijn wij lid van de [Principles for Responsible Investment \(PRI\)](#), een internationaal netwerk van institutionele beleggers, banken en vermogensbeheerders, die samen optrekken om verantwoord beleggen verder te ontwikkelen. Via ons lidmaatschap willen we onze kennis en inzicht op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen vergroten.

APG is mede namens ons actief binnen het [International Corporate Governance Network \(ICGN\)](#), een samenwerkingsverband van beleggers gericht op het bevorderen van goed ondernemingsbestuur. Op het gebied van klimaat wordt samengewerkt binnen [Climate Action 100+](#) en de [Dutch Climate Coalition](#) (hoofdstuk 4). Wat biodiversiteit betreft neemt APG mede namens ons deel aan onder meer het [Partnership for Biodiversity Accounting Financials \(PBAF\)](#), de [Taskforce on Nature-related Financial Disclosures \(TNFD\)](#) en de [Finance for Biodiversity Pledge](#) (hoofdstuk 5).

Aansluiten bij regelgeving

SPW heeft in 2023 verder invulling gegeven aan de verplichtingen van de Europese Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR), inclusief SFDR level-2 die op 1 januari 2023 is ingegaan. In dat kader is onder andere verdiepende duurzaamheidsinformatie gepubliceerd over de pensioenregelingen van SPW.

SFDR ziet toe op informatieverstrekking over duurzaamheid. De EU Verordening 2020/852 ('de Taxonomieverordening'), is een leidraad voor duurzaam beleggen op milieugebied. Deze verordening verplicht pensioenfondsen tot transparantie over de mate van duurzaamheid van financiële producten, waaronder de pensioenregeling. Wij hebben onze pensioenregeling geclassificeerd als artikel 8-product onder SFDR, vanwege de promotie van ecologische en/of sociale kenmerken. Dit betekent dat we in ons jaarverslag (inclusief de jaarrekening) informatie verstrekken over duurzaamheid in overeenstemming met de regelgeving. Meer informatie hierover is als bijlage opgenomen in ons [jaarverslag](#).

Bijdragen aan betere prestaties

Onze vermogensbeheerder APG is regelmatig in contact met bedrijven en fondsen waarin wordt belegd, ook over verbeteringen op het gebied van duurzaamheid. Dit noemen we engagement. Hierdoor blijft APG op de hoogte van risico's en kansen en kan met het management van het bedrijf de dialoog worden aangegaan over de verduurzamingsstrategie.

Dit geldt voor zowel beursgenoteerde als niet-beursgenoteerde beleggingen. Daarnaast oefent APG invloed uit door te stemmen op aandeelhoudersvergaderingen (AVA's) van bedrijven. APG werkt ook met marktpartijen samen om verantwoord beleggen centraal te stellen.

Communicatie met stakeholders

SPW wil deelnemers en andere stakeholders (belanghebbenden) op een transparante manier informeren. Op de website en in onze nieuwsbrief publiceren we geregeld nieuwsberichten over verantwoord beleggen. Ook staat op onze website:

- ons beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen;
- overzichten van de aandelen, bedrijfsobligaties en staatsobligaties waarin SPW belegt;
- een overzicht van bedrijven en staatsobligaties die zijn uitgesloten;
- een overzicht van bedrijven waarmee we engagement hebben gevoerd;
- een overzicht van bedrijven waarmee het engagement is beëindigd;
- uitleg hoe we aan relevante regelgeving en standaarden voldoen;
- een tool waarmee kan worden opgezocht hoe wij hebben gestemd op aandeelhoudersvergaderingen.

Ook aan de hand van dit verslag informeren we deelnemers en andere stakeholders over hoe wij verantwoord beleggen en lichten we de behaalde resultaten toe.

Waardering voor onze aanpak

SPW blijft zich op het gebied van verantwoord beleggen ontwikkelen. Dat we daar ook waardering voor krijgen, blijkt uit onze negende plaats in de jaarlijkse [VBDO-beoordeling van duurzame Nederlandse pensioenfondsen](#). Vooral wat betreft de uitvoering van het beleid scoren we goed.

Maatschappelijk verantwoord beleggen: wat doet dat met het rendement?

Maatschappelijk verantwoord beleggen biedt kansen. Met onze beleggingen kunnen we een bijdrage leveren aan de transitie die nodig is voor een duurzame toekomst. We zijn ervan overtuigd dat zulke beleggingen op lange termijn ook financieel beter presteren. Wetenschappelijk onderzoek steunt ons in de overtuiging dat verantwoord beleggen bijdraagt aan het pensioenrendement en het risico vermindert.²

Onze vermogensbeheerder APG heeft in 2018 indices ontwikkeld die inzicht geven in het effect van insluiten en uitsluiten (hoofdstuk 2) op de aandelenportefeuille van SPW. We vergelijken het rendement op onze aandelen met een marktgemiddelde (benchmark) waarin ook aandelen zitten waarin we op grond van het insluitings- of uitsluitingsbeleid niet beleggen.

In 2023 was het effect op het rendement van zowel insluiten als uitsluiten positief. Dit effect was in 2022 negatief en het jaar ervoor positief. Conclusies over het effect op het pensioenrendement op lange termijn kunnen we pas trekken als over een langere periode is gemeten.

² Zie onder andere K. Koedijk & S. Wetzels (2020) Wat weten we nu écht over verantwoord beleggen? (2020) en T. Whelan, U. Atz & C. Clark (2021) ESG and financial performance: Uncovering the relationship in aggregating evidence from 1,000 plus studies published between 2015-2022.

2. Het insluiten van verantwoorde beleggingen

We willen graag beleggen in bedrijven die voldoen aan onze criteria voor milieu, maatschappij en goed bestuur én naar verwachting een goed rendement opleveren. Daarom beoordelen we alle bedrijven waarin we kunnen beleggen op deze uitgangspunten.

Samen met APG hebben we duurzaamheidscriteria opgesteld waaraan bedrijven moeten voldoen. We noemen dit ook wel ESG (Environmental, Social & Governance)-factoren. Aan de hand van deze factoren beoordelen we systematisch alle bedrijven waarin we via aandelen of obligaties kunnen beleggen. Voldoet een bedrijf aan onze criteria én scoort het boven het gemiddelde in de betreffende sector, dan noemen we het een 'koploper'. Dat zijn bedrijven waarin we graag beleggen als de rendements- en risicovoorzichten goed zijn.

Er zijn ook bedrijven die wel goed scoren op rendement, risico en kosten, maar achterblijven op ESG. Die noemen we 'achterblijvers'. In deze bedrijven kunnen we alleen beleggen als we verwachten dat we ze kunnen aanzetten tot verbetering. We moeten het rendement en risico dan aantrekkelijk genoeg vinden om tijd en moeite te steken in zo'n verbetertraject. We noemen dat een 'belofte'. We maken duidelijk welke verbeteringen we willen zien en op welke termijn. We beleggen dus alleen in bedrijven die aan onze criteria voldoen (koplopers) of bedrijven waarvan wij verbetering verwachten (beloften).

Met dit beleid – dat we het insluitingsbeleid noemen – voldoen we aan de [OESO-richtlijnen](#) voor het:

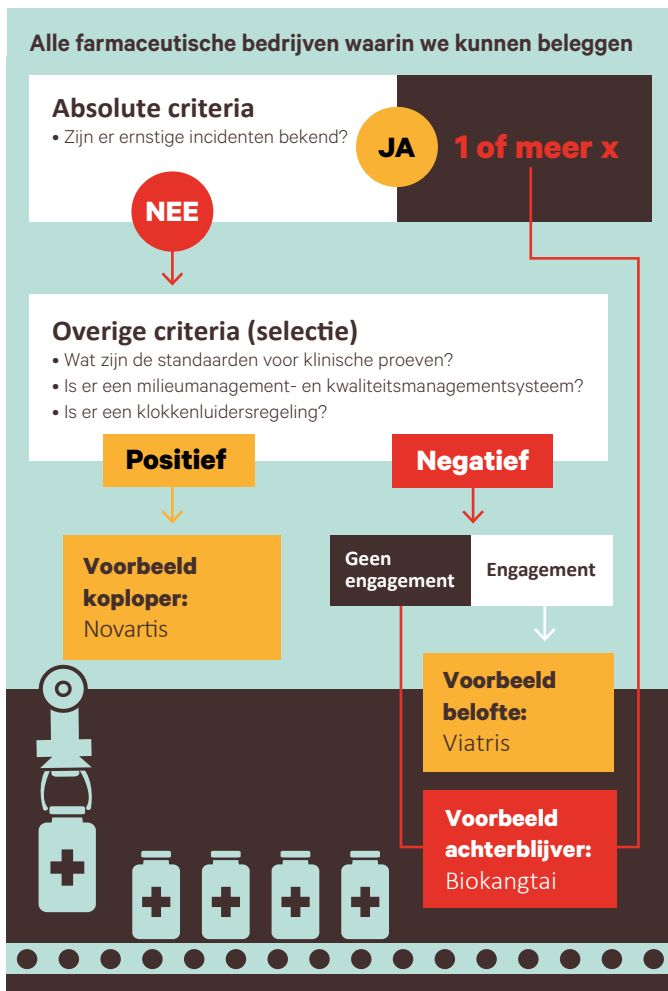
- het systematisch vaststellen van de negatieve gevolgen van activiteiten van bedrijven waarin wordt belegd voor de samenleving en het milieu;
- het uitoefenen van invloed op bedrijven om de negatieve gevolgen van hun activiteiten voor de samenleving en het milieu te beperken.

Hoe beoordelen we bedrijven?

Voor het bepalen van de ESG-prestaties van bedrijven, gaan we na of ze beleid hebben voor verantwoord ondernemen. Daarbij sluiten we aan bij de [UN Global Compact \(UNGC\)](#). Ook controleren we of bedrijven deze afspraken in de praktijk nakomen en of er incidenten zijn, zoals ongevallen of milieuvervuiling.

De criteria verschillen per bedrijfstak en houden rekening met specifieke risico's die in de sector spelen. We kijken ook naar de landen en regio's waar bedrijven actief zijn. Zijn bedrijven actief in gebieden met een verhoogd risico op mensenrechtenschendingen? Dan verwachten we dat ze een goed mensenrechtenbeleid hebben. In 2023 hebben we het traject voor aanscherping en toevoeging van criteria voor ons insluitingsbeleid in gang gezet en goedgekeurd; de uitvoering hiervan begint in 2024.

In de infographic op de volgende pagina is voor één sector – de farmaceutische sector – weergegeven hoe we bedrijven beoordelen volgens het insluitingsbeleid.

Verkoop van een achterblijver

Biotechbedrijf Shenzhen Kangtai Biological Products Co., Ltd. (Biokangtai) ontwikkelt, produceert en verkoopt vaccins voor andere hepatitis B en griep. APG voerde namens ons sinds 2021 engagement vanwege het ontbreken van publiek beschikbaar beleid voor anti-corruptie en omkoping, standaarden voor de marketing van medicijnen en een klokkenluidersregeling. Biokangtai kwam gedeeltelijk aan onze wensen tegemoet door intern beleid te ontwikkelen voor de genoemde onderwerpen. Maar het bedrijf heeft deze informatie, bijvoorbeeld over de klokkenluidersregeling, niet extern gepubliceerd. APG heeft het engagement in 2023 beëindigd en onze belegging in het bedrijf is verkocht.

Aandacht voor ESG bij staatsobligaties

Ook bij staatsobligaties nemen we ESG-factoren mee bij het beoordelen van beleggingen. APG kijkt bijvoorbeeld naar de CO₂-uitstoot van het land dat de staatsobligaties uitgeeft. Ook beoordeelt onze vermogensbeheerder onder andere de kwaliteit van de betrokken overheid, de financiële positie en het vermogen van het land om zich aan te passen aan klimaatverandering en de energietransitie. Staatsobligaties van sommige landen sluiten we uit (Zie 'Uitsluiten').

APG brengt in kaart welk deel van onze staatsobligatieportefeuille is belegd in landen met een hoog klimaatrisico.³ SPW belegt vooral in staatsobligaties van landen met een hoge kredietwaardigheid. Over het algemeen geldt dat dergelijke landen minder kwetsbaar zijn voor de gevolgen van klimaatverandering.

We stellen de CO₂-voetafdruk van onze beleggingen in staatsobligaties vast volgens de PCAF-methode voor staatsobligaties.

Uitsluiten

In sommige bedrijven of staatsobligaties beleggen wij op voorhand niet. SPW belegt niet in bedrijven die betrokken zijn bij het produceren van tabak, (belangrijke onderdelen van) kernwapens of wapens die verboden zijn volgens internationale verdragen waarbij Nederland is aangesloten (antipersoons-landmijnen, clustermunitie, biologische en chemische wapens).⁴ Per 1 december 2023 stonden er 151 beursgenoteerde bedrijven op onze [uitsluitingslijst](#).

SPW belegt niet in staatsobligaties van landen waartegen de Europese Unie of de VN-Veiligheidsraad een bindend wapenembargo heeft ingesteld, of die burgervrijheden en democratie ernstig beperken. Per 1 december 2023 stonden er 26 landen op onze uitsluitingslijst voor staatsobligaties.

Engagement met een belofte

Viatris Inc. is een gespecialiseerd farmaceutisch bedrijf dat wereldwijd actief is. APG voert namens ons engagement met het bedrijf naar aanleiding van beschuldigingen van illegale afspraken over de prijs van medicijnen. Viatris ontstond in 2020 uit een fusie van Mylan en een divisie van Pfizer. Het bedrijf is aangeklaagd vanwege het vermeend overtreden van mededingingsregels door deze voorgangers. We sporen het bedrijf aan maatregelen te nemen om overtreding van de regels en incidenten in de toekomst te voorkomen. Viatris heeft naar tevredenheid onder andere beleid bekendgemaakt voor het bevorderen van eerlijke concurrentie.

³ Daarbij gaat het zowel om fysieke risico's als transitierisico's. Voor fysieke risico's maakt APG gebruik van data van ND-GAIN over de kwetsbaarheid van landen voor de gevolgen van klimaatverandering; voor transitierisico's wordt onder andere gekeken naar afhankelijkheid van fossiele brandstoffen, CO₂-intensiteit en het vermogen van landen over te schakelen naar een CO₂-arme economie.

⁴ Fabrikanten van (onderdelen van) defensiematerieel waarvoor geen verbod geldt op basis van internationale verdragen waarbij Nederland is aangesloten, zijn niet uitgesloten van belegging.

3. Beleggen in de Duurzame Ontwikkelingsdoelen

We beleggen in bedrijven die met hun producten en diensten bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen. Deze beleggingen noemen we Sustainable Development Investments (SDI's).

De [Duurzame Ontwikkelingsdoelen](#) (Sustainable Development Goals; SDG's) zijn in 2015 opgesteld door de Verenigde Naties en richten zich op bijvoorbeeld gezondheid en welzijn, duurzame steden en gemeenschappen en eerlijk werk. Eind 2023 hadden we € 3,1 miljard belegd in bedrijven, vastgoed en projecten die bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen. Dat is 21% van ons belegd vermogen.

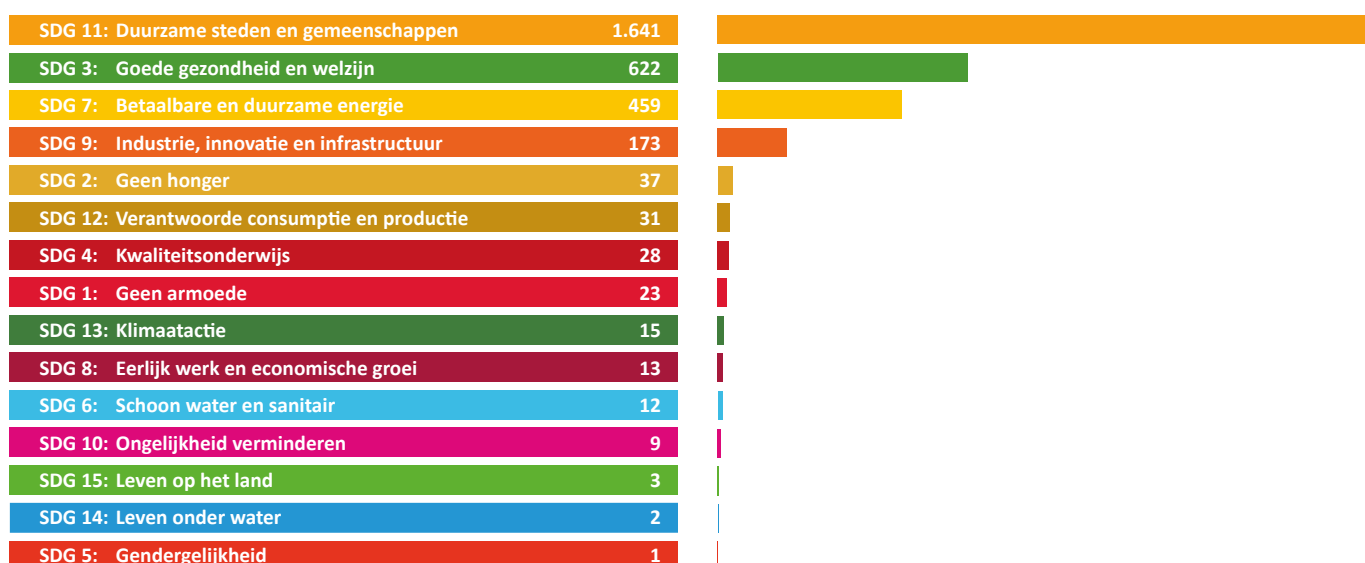
Wat is beleggen in duurzame ontwikkeling?

Onze uitvoerder APG heeft samen met een andere pensioen-uitvoerder een raamwerk ontwikkeld om te beoordelen of een bedrijf met zijn producten en diensten bijdraagt aan de SDG's.⁵

Ook andere grote beleggers maken inmiddels gebruik van deze standaard. Zoals alle beleggingen moeten SDI's voldoen aan onze criteria voor rendement, risico en kosten. Als een bedrijf een reële bijdrage levert aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen, zien we dat als een belangrijk voordeel en een extra argument om in dat bedrijf te beleggen. SDI's zijn geen 'duurzame beleggingen' in de zin van de Europese Sustainable Finance Disclosure Regulation (SFDR).

In de grafiek hieronder staat per Duurzaam Ontwikkelingsdoel weergegeven hoeveel SPW heeft belegd in bedrijven, vastgoed en projecten die aan dat doel bijdragen.

Beleggingen per Duurzaam Ontwikkelingsdoel in 2023 (x € mln.)

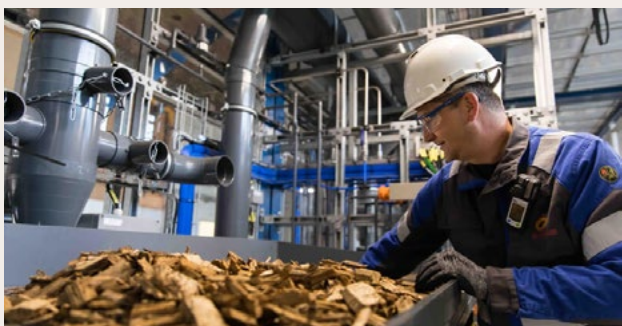
⁵ Meer informatie over dit raamwerk op de website van het SDI Asset Owner Platform. APG heeft het [SDI Asset Owner Platform](#) in 2020 samen met drie andere internationale beleggers opgericht. Het platform stelt met gebruik van kunstmatige intelligentie vast of en hoeveel bedrijven met hun producten en diensten bijdragen aan de Duurzame Ontwikkelingsdoelen.

SDI's per beleggingscategorie in 2023

	SDI's (x € mln.)	% SDI's van belegd vermogen beleggings- categorie
Vastgoed	€810	52%
Credits	€621	26%
Aandelen ontwikkelde markten	€518	18%
Nederlandse woninghypotheken	€375	49%
Hedgefondsen	€243	24%
Staatsobligaties	€216	11%
Private equity	€180	12%
Aandelen opkomende markten	€83	8%
Emerging markets debt	€20	3%
Overig	€3	9%

Plantaardig plastic

Via APG beleggen we in Avantium, een Nederlandse producent van bioplastics. Avantium heeft een proces ontwikkeld waarmee plastic wordt gemaakt uit plantaardige suikers. Het bedrijf heeft dit procedé succesvol getest in een proef-fabriek in Geleen. Recent namen we deel aan de uitgifte van nieuwe aandelen door Avantium. Het geld dat hiermee is opgehaald, gebruikt Avantium onder andere voor het voltooien van een fabriek in Delfzijl, waar het sleutel ingrediënt FDCA op commerciële schaal zal worden geproduceerd. Ook wil het bedrijf licenties verkopen, zodat FDCA ook elders in de wereld kan worden gemaakt. Via APG zijn wij sinds de beursgang (2017) aandeelhouder. Sindsdien ondersteunen we Avantium op de weg naar commerciële toepassing van milieuvriendelijke alternatieven voor verpakkingsplastic.

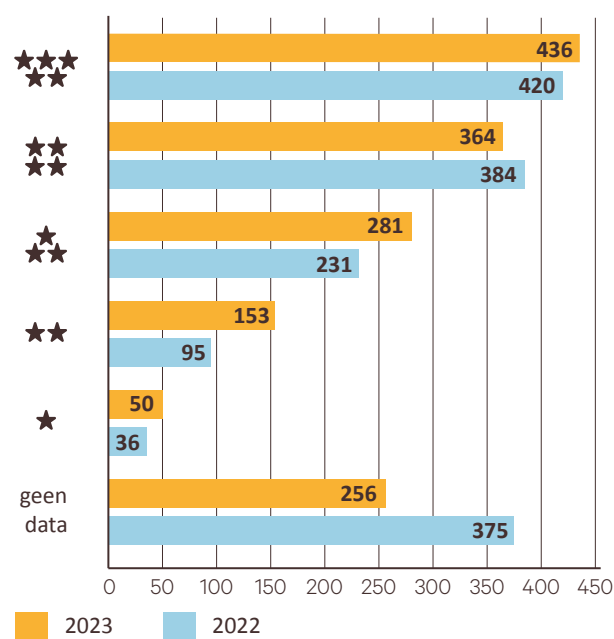
⁶ De GRESB-score geeft aan hoe duurzaam een vastgoedonderneming is in vergelijking met andere door GRESB beoordeelde vastgoedondernemingen. Vastgoed dat tot de bovenste 20% behoort, krijgt vijf sterren. De 20% laagst scorende vastgoedondernemingen krijgen één ster.

Bovengemiddeld duurzaam vastgoed

Een groot deel van onze SDI's bestaat uit vastgoed. We hebben € 819 miljoen belegd in vastgoed met een bovengemiddelde duurzaamheidsscore, waarmee we fors bijdragen aan SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen. Vastgoed wordt beoordeeld als SDI als het vier of de maximale vijf sterren krijgt in het jaarlijkse onderzoek van de [Global Real Estate Sustainability Benchmark \(GRESB\)](#).⁶ Dit betekent dat ze wat betreft duurzaamheid tot de 40% best presterende vastgoedfondsen behoren die aan de benchmark meedoen.

Fondsen in onze portefeuille die een lagere beoordeling hebben, stimuleren wij om hun vastgoed te verbeteren zodat ze bij een volgende beoordeling minimaal vier sterren behalen. Ook bij partijen die vier of vijf sterren hebben, dringen we aan op verdere verbeteringen. Hierdoor komt de benchmark (de lat waarlangs wordt gemeten) steeds hoger te liggen. In de grafiek hieronder staat weergegeven welke scores het vastgoed waarin SPW belegt heeft behaald in het GRESB-onderzoek.

Scores van onze vastgoedbeleggingen in het GRESB-onderzoek (x € mln.)

Wij streven ernaar dat al onze fondsen rapporteren aan GRESB. Bij vastgoedfondsen die nog niet aan GRESB rapporteren, gaat het vooral om beursgenoteerd vastgoed. Voor onze beleggingen in private vastgoedfondsen stellen we deelname aan GRESB verplicht. Van de fondsen waarin wij beleggen, rapporteert ruim 83% aan GRESB. Nieuwe vastgoedbeleggingen moeten binnen drie jaar een bovengemiddelde beoordeling hebben.

Werken aan een inclusieve stad

SPW wil bijdragen aan een stad die aan iedereen plaats biedt. De woningcorporaties beheren ruim een kwart van de Nederlandse woningvoorraad. Via APG beleggen wij onder andere in sociale obligaties van de Bank Nederlandse Gemeenten (BNG) en de Nederlandse Waterschapsbank (NWB). Zij verstrekken daarmee op hun beurt leningen aan de woningcorporaties voor de bouw van nieuwe huurwoningen, investeringen in wijkvoorzieningen en het verduurzamen van woningen.

SPW verstrekt ook circa € 47 miljoen aan directe leningen aan de Nederlandse woningcorporaties. Hiervoor is in 2019 een online platform opgericht onder de naam LIST Amsterdam. APG heeft daaraan een belangrijke bijdrage geleverd. Het platform koppelt de geldvraag van woningcorporaties aan het aanbod door pensioenfondsen. Hierdoor komen corporaties makkelijker aan financiering voor verduurzaming, de bouw van nieuwe woningen en investeringen in de leefbaarheid. Deze beleggingen leveren een stabiel en langjarig rendement op.⁷ De obligaties en directe leningen voor woningcorporaties dragen bij aan SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen.

SPW belegt via APG in Nederlandse hypotheek. Dit helpt woningzoekenden een hypotheek voor de koop of verduurzaming van hun woning af te sluiten. Eind 2023 omvatte onze portefeuille € 784 miljoen aan Nederlandse hypotheek. We beleggen in hypotheek van Rabobank-dochter Vista Hypotheek. Ook beleggen we in hypotheek van MUNT Hypotheek, via het platform DMFCO, een onafhankelijke vermogensbeheerder van Nederlandse hypotheek. We zien dit als solide beleggingen in de Nederlandse woningmarkt met een stabiel rendement.

Obligaties met duurzaam oogmerk

Onder onze SDI's bevinden zich veel obligaties met een duurzaam oogmerk. We onderscheiden:

- **groene obligaties** voor de financiering van duurzame projecten;
- **sociale obligaties** voor de financiering van maatschappelijke projecten;
- **duurzame obligaties** voor de financiering van een combinatie van duurzame en maatschappelijke projecten;
- **sustainability-linked bonds (SLB's)** waarbij de uitgever belooft vooraf gestelde duurzame doelstellingen te realiseren.

Aan beleggingen in obligaties met een duurzaam oogmerk stellen we dezelfde eisen wat betreft risico, rendement en kosten als aan andere beleggingen.⁸

Eind 2023 hadden we € 554 miljoen belegd in obligaties met een duurzaam oogmerk. Hiermee dragen we vooral bij aan SDG 7: Betaalbare en duurzame energie, SDG 11: Duurzame steden en gemeenschappen, en SDG 9: Industrie, Innovatie en Infrastructuur.

Onze beleggingen in obligaties met duurzaam oogmerk (x € mln.)

	Groen € 447 miljoen	Sociaal € 33 miljoen	Duurzaam € 46 miljoen	SLB € 28 miljoen
2023				
	€ 554 miljoen			
2022	€ 498 miljoen			
2021	€ 548 miljoen			
2020	€ 429 miljoen			
2019	€ 342 miljoen			

Klimaatadaptatie:

aanpassen aan veranderend klimaat

Minder uitstoot van broeikasgassen is van groot belang voor het tegengaan van klimaatverandering. Tegelijkertijd moeten we ons voorbereiden op veranderende weerspatronen en grotere extremen. Via APG belegden we in 2023 in de tweede groene Nederlandse staatsobligatie. De opbrengst gaat naar projecten om klimaatverandering aan te pakken en Nederland klimaatbestendig te maken. Voorbeelden zijn investeringen in verbetering van de waterkwaliteit, de aanleg en versterking van waterkeringen, en klimaatbestendige ruimtelijke ordening.

⁷ Leningen aan woningcorporaties voor het uitvoeren van hun publieke taak, zoals het bouwen van sociale huurwoningen, worden geborgd door de staat via het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW).

⁸ Op de [website](#) van APG staat toegelicht hoe onze vermogensbeheerder bepaalt of een obligatie wordt aangemerkt als een 'obligatie met een duurzaam oogmerk'. Uitgangspunt is de SDI-taxonomie.

4. Omgaan met klimaatverandering

Klimaatverandering raakt de toekomst van deelnemers én heeft gevolgen voor onze beleggingen. We willen dat partijen waarin we beleggen maatregelen nemen om de uitstoot van broeikasgassen te beperken en een plan hebben voor de overgang naar een klimaatneutrale economie.

Klimaatverandering is één van de grootste uitdagingen van onze tijd. De gevolgen zijn nu al zichtbaar en nemen in de toekomst in ernst en schaal toe. Voor ons als pensioenfonds is klimaatverandering ook een groot risico. Bedrijven en vastgoed waarin wij investeren, zijn niet toekomstbestendig als zij niet tijdig hun bedrijfsmodel aanpassen aan de gevolgen van klimaatverandering en stappen zetten om over te schakelen op CO₂-arme energiebronnen.

We streven ernaar onze beleggingsportefeuille in lijn te brengen met de afspraken van het Klimaatakkoord van Parijs (2015). Hierin is afgesproken dat in 2050 de wereldwijde stijging van de temperatuur onder 2°C (en liever nog 1,5°C) moet blijven. We hebben de ambitie de opwarming van de aarde te helpen beperken tot 1,5°C. Voor Nederland zijn deze afspraken verder uitgewerkt in het nationale Klimaatakkoord.

Transparant over klimaatimpact

SPW belegt in de hele wereld in verschillende sectoren. Doordat onze beleggingen worden gespreid, verwachten we dat de gevolgen van klimaatverandering en de energietransitie zich voor onze portefeuille geleidelijk doen gelden. Tegelijkertijd kan voor bepaalde landen, bedrijven of sectoren de impact groot zijn. We maken daarbij onderscheid tussen:

- **fysische risico's**, die ontstaan door extreem weer of veranderde weerspatronen, zoals overstromingen en droogte;
- **transitierisico's**, die samenhangen met de overgang naar hernieuwbare energiebronnen, zoals strenger beleid, nieuwe technologie en veranderende marktvoorkeuren.

Om de klimaatrisico's te beheersen, brengt APG klimaatrisico's in kaart en nemen we samen met onze vermogensbeheerder maatregelen om die te verminderen. Op [onze website](#) rapporteren we over klimaatrisico's volgens de structuur van het raamwerk van de [Task Force on Climate-related Financial Disclosures \(TCFD\)](#).

Strengere beoordeling

We scherpten de criteria voor het beoordelen van de klimaatprestaties van bedrijven waarin we via aandelen of obligaties kunnen beleggen verder aan. Op die manier kunnen we de negatieve gevolgen voor de maatschappij per sector en per thema beter aanpakken. We verwachten dat bedrijven langetermijndoelstellingen hebben om de uitstoot van broeikasgassen terug te brengen en we zijn scherper op bedrijven die in opspraak raken, bijvoorbeeld vanwege de CO₂-impact van hun producten, het overtreden van sancties en ontbossing.

Klimaatcommitment

Investeer in de energietransitie, wees transparant over de CO₂-uitstoot van je beleggingen en neem maatregelen om die te beperken. Die opdracht legden SPW en andere Nederlandse financiële instellingen zichzelf in 2019 op door ondertekening van het Commitment van de financiële sector aan het Klimaatakkoord (hierna: [Klimaatcommitment](#)). Hiermee sloot de sector zich vrijwillig aan bij het nationale Klimaatakkoord.

In het [Klimaatactieplan](#) (2022) heeft SPW doelstellingen geformuleerd voor de afname van de CO₂-voetafdruk van onze beleggingen in aandelen en bedrijfsobligaties. Ook is daarin een doelstelling opgenomen voor het verduurzamen van onze vastgoedportefeuille.

De ondertekenaars van het Klimaatcommitment hebben afgesproken dat de financiële sector bijdraagt aan de financiering van de energietransitie. In het nationale Klimaatakkoord zijn afspraken gemaakt over verduurzaming van vijf sectoren, waaronder de gebouwde omgeving. SPW draagt daar onder andere aan bij door onze beleggingen in bovengemiddeld duurzaam vastgoed (hoofdstuk 3).

CO₂-voetafdruk

In 2023 was de absolute CO₂-voetafdruk van onze beleggingen in aandelen en bedrijfsobligaties (scope 1 en 2) 35% lager (2022: -45%) dan in het peiljaar 2019.⁹ Onze doelstelling is dat in 2025 de absolute CO₂-voetafdruk van onze aandelen- en bedrijfsobligatie-portefeuille 30% lager is dan in 2019; in 2030 willen we dat de afname 50% is. Voor het sturen op de CO₂-uitstoot kijken we naar de directe uitstoot (scope 1) en de uitstoot die samenhangt met de inkoop van energie door bedrijven (scope 2).

Dat de CO₂-voetafdruk in 2023 is toegenomen ten opzichte van 2022 komt onder andere door het beschikbaar komen van nieuwe data en verschuivingen binnen de aandelen- en bedrijfsobligatie-portefeuilles om in te spelen op economische ontwikkelingen. In de bedrijfsobligatieportefeuille draagt één elektriciteitsbedrijf aanzienlijk bij aan de hogere CO₂-voetafdruk in 2023. Dit bedrijf heeft zijn CO₂-intensieve activiteiten inmiddels grotendeels afgestoten, maar dat wordt nog niet gereflecteerd in de emissie-cijfers die wij voor het vaststellen van de CO₂-voetafdruk hebben gebruikt.

SPW rapporteert ook de CO₂-voetafdruk van de beleggingen in vastgoed, staatsobligaties, private equity, infrastructuur, hypotheek en opportuniteiten. We rapporteren hiermee over 82% van de totale portefeuille de CO₂-uitstoot. Voor het vaststellen van de CO₂-voetafdruk kijken we zowel naar scope 1 en scope 2 als de indirecte uitstoot in de waardeketen (scope 3).

Hoe wij de CO₂-voetafdruk van onze beleggingen berekenen lichten we verder toe op [onze website](#).

Druk uitoefenen op grote uitstoters

Wij nemen via APG deel aan [Climate Action 100+ \(CA100+\)](#), dat druk uitoefent op bedrijven die wereldwijd de meeste CO₂ uitstoten. Grote beleggers kunnen druk uitoefenen omdat ze hun krachten bundelen. We willen dat deze bedrijven concrete doelen stellen, volgens een duidelijk tijdsplan, die aansluiten bij 'Parijs'.

Mede namens SPW neemt APG deel aan de Dutch Climate Coalition (DCC), een samenwerking van Nederlandse financiële instellingen die bedrijven met een grote klimaatimpact aanspreekt over hun bijdrage aan de klimaatdoelstellingen van Parijs. DCC liet in 2023 een analyse uitvoeren naar de klimaataanpak van vijf grote Europese olie- en gasbedrijven. Deze informatie gebruikt APG voor het engagement met deze bedrijven en kan invloed hebben op onze stembeslissingen. Zo stemden we in 2023 vóór een

aandeelhoudersvoorstel waarin olie- en gasbedrijf BP werd opgeroepen de tussentijdse CO₂-doelstellingen aan te scherpen.

SPW hanteert strengere criteria voor het stemmen over klimaat bij energiebedrijven en andere bedrijven met een grote klimaatimpact:

- We stemmen alleen vóór het klimaatplan van een bedrijf als aan een aantal voorwaarden is voldaan, waaronder een strategie die aantoonbaar in lijn is met het Klimaatakkoord van Parijs om de wereldwijde opwarming te beperken tot 1,5°C.
- We steunen in beginsel klimaatresoluties ingediend door aandeelhouders, tenzij er zwaarwegende redenen zijn om dat niet te doen.
- We stemmen alleen voor de (her)benoeming van de voorzitter van de Raad van Commissarissen als het bedrijf volledig en transparant is over zijn CO₂-uitstoot.
- We stemmen alleen in met beloningsvoorstellen als duurzaamheidsdoelstellingen deel uitmaken van de beloning.

Mede namens SPW diende APG een aandeelhoudersvoorstel in bij Toyota Motors. Daarin vroegen we de autofabrikant om openheid over de klimaatlobby en wat het bedrijf doet om klimaatbeleid te beïnvloeden. Ook was APG mede-indiener van een voorstel bij Engie. We vroegen de elektriciteitsproducent de klimaatstrategie voor te leggen aan de aandeelhouders.

⁹ De CO₂-voetafdruk is berekend op basis van de aandelen- en bedrijfsobligatieportefeuilles eind 2023. Bij de berekening wordt de uitstoot van andere broeikasgassen (zoals methaan) omgerekend naar de broeikasgaswerking van CO₂. Dit wordt CO₂-equivalent (CO₂e) genoemd. De CO₂-voetafdruk wordt gecorrigeerd voor onttrekkingen en stortingen. Dit betekent dat het reductiepercentage niet wordt beïnvloed door geld dat gestort of onttrokken is aan de beleggingscategorieën aandelen en bedrijfsobligaties. Zie [onze website](#) voor een uitgebreide toelichting.

Wat doen we in de olie- en gasector?

Klimaat is een van de focusthema's van ons beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. We willen onze beleggingen in lijn brengen met de afspraken in het Klimaatakkoord van Parijs. De olie- en gasector speelt daarin een belangrijke rol.

Sinds eind 2020 zijn onze beleggingen in bedrijven in de energiesector afgenomen van € 344 miljoen tot € 180 miljoen. Het gaat dan om beleggingen in aandelen (zowel ontwikkelde als opkomende markten), bedrijfsobligaties, obligaties opkomende landen en private equity. In deze beleggingscategorieën halveerde het percentage beleggingen in de energiesector in diezelfde periode van 4% tot 2%.

De afname komt vooral door eerdere aanscherping van de klimaatcriteria in ons insluitingsbeleid. Als gevolg hiervan werden in 2021 en 2022 een groot aantal olie- en gasbedrijven als achterblijver gekwalificeerd en de beleggingen verkocht, zoals Petrobras, Devon Energy en ENEOS holdings. Ook verkopen we onze beleggingen in bedrijven die hun omzet deels uit kolenmijnen (>5%)¹⁰ of teerzanden (>1%) halen.

Via de Dutch Climate Coalition voeren we engagement met enkele olie- en gasbedrijven. Concreet vragen we ze hun activiteiten in lijn te brengen met het beperken van de opwarming van de aarde met maximaal 1,5 °C.

Beleggen in SDG 7: Betaalbare en duurzame energie

Eind 2023 belegden wij € 459 miljoen in het Duurzame Ontwikkelingsdoel 'Betaalbare en duurzame energie'. Door hierin te beleggen, verminderen we klimaatrisico's in onze beleggingsportefeuille en dragen we bij aan de energietransitie. Voorbeelden van bedrijven waarin we beleggen zijn Vestas Wind Systems (fabrikant van windturbines) en Ørsted, wereldmarktleider voor windenergie op zee.

Groothandel voor zonnepanelen

Via private equity-manager Gilde Equity Management belegt onze vermogensbeheerder APG in VDH Solar. Deze Nederlandse groothandel levert zonnepanelen, omvormers, energieopslag en aanverwante producten voor woningbouw en commerciële vastgoedprojecten. Het bedrijf heeft een internationale groeistrategie en is behalve in Nederland actief in België, Duitsland, Spanje en Polen. Met de producten die het bedrijf in 2023 heeft verkocht, wordt jaarlijks naar schatting circa 100.000 ton CO₂-uitstoot vermeden. Onze belegging in VDH Solar draagt bij aan SDG 7: Betaalbare en duurzame energie.

¹⁰ De doelstelling heeft betrekking op de winning van steenkool voor elektriciteitsproductie ('thermal coal'). Steenkool voor productie van staal ('metallurgical coal') wordt hierin niet meegenomen.

5. Streven naar behoud van biodiversiteit

Biodiversiteit gaat over alles wat leeft. Dat leven staat onder druk. Dat is slecht nieuws voor de natuur én voor onze toekomstige welvaart, want veel sectoren zijn direct of indirect afhankelijk van de variatie aan planten, dieren en insecten. Daarom willen we de negatieve impact van onze beleggingen verkleinen, bijdragen aan oplossingen en onderzoeken hoe de bedrijven waarin we beleggen blootgesteld zijn aan biodiversiteitsrisico's.

APG ondersteunt namens ons het [Partnership for Biodiversity Accounting Financials \(PBAF\)](#). Dit samenwerkingsverband ontwikkelt een gezamenlijke methodiek om de impact van beleggingen op biodiversiteit te kunnen meten en rapporteren. Ook is APG verbonden aan de [Taskforce on Nature-related Financial Disclosures \(TNFD\)](#) en ondertekende onze vermogensbeheerder de [Finance for Biodiversity Pledge](#). De deelnemende partijen zeggen toe via hun beleggingen bij te dragen aan het behoud van biodiversiteit, onder andere door samen te werken en engagement te voeren met bedrijven waarin ze beleggen.

Biodiversiteitsrisico's in de portefeuille

Met behulp van de tool ENCORE (Exploring Natural Capital Opportunities, Risks and Exposure) brengt onze vermogensbeheerder APG in kaart wat de 'biodiversiteitsimpact' van onze beleggingsportefeuille is. Tegelijkertijd kan biodiversiteitsverlies ook bedrijfsprocessen verstoren en de financiële positie van bedrijven beïnvloeden. Bijvoorbeeld omdat een bedrijf natuurlijke hulpbronnen, zoals grondwater, nodig heeft in zijn productieproces en daardoor afhankelijk is van de natuur. Met de ENCORE-tool maakt APG ook een begin met het in kaart brengen van deze afhankelijkheden en mogelijke financiële risico's in onze beleggingsportefeuille. Deze inzichten kunnen we daarnaast gebruiken wanneer we met bedrijven in gesprek gaan over biodiversiteit.

In 2023 hebben we uitgebreidere criteria ingevoerd voor het beoordelen van de prestaties op het gebied van biodiversiteit van bedrijven waarin we via aandelen of obligaties kunnen beleggen. De Braziliaanse vleesverwerkers Minerva en Marfrig voldeden als gevolg daarvan niet langer aan onze criteria. We verkochten onze beleggingen in beide bedrijven, ook omdat de kans op een succesvolle dialoog te klein was in relatie tot de risico/rendementsverhouding en de relevantie voor de portefeuille.

Dijken versterken met zandige oevers

Via APG beleggen we sinds 2019 in de eerste groene Nederlandse staatsobligatie. Met de opbrengst financiert de overheid uitgaven voor onder meer het versterken van de dijken. Bijvoorbeeld de Houtribdijk, een dam die de scheiding vormt tussen het IJsselmeer en het Markermeer. Als onderdeel van de versterking van de Houtribdijk is het Trintelzand aangelegd: een natuurgebied van 370 hectare. Dit moeras met zandige oevers is een paai- en leefgebied voor vissen en andere waterdieren, die op hun beurt weer vogels aantrekken. Hierdoor verbetert de waterkwaliteit en neemt de diversiteit van soorten en planten in het gebied toe.

6. Mensenrechten

We willen dat bedrijven en overheden waarin we beleggen de mensenrechten respecteren. Voor ons is dat een randvoorwaarde om 'goed voor elkaar' te kunnen zijn. Uitgangspunt voor ons beleid op het gebied van mensenrechten is de Global Compact van de Verenigde Naties. Deze omvat [tien principes](#) voor het handelen van bedrijven op het gebied van mensenrechten, arbeidsvoorwaarden, milieu en het tegengaan van corruptie.

Mensenrechten in ons beleid

Het is onze ambitie dat alle bedrijven en landen de mensenrechten respecteren. Dat is niet alleen uit menselijk oogpunt belangrijk, maar ook vanuit het oogpunt van onze beleggingen. Een bedrijf dat betrokken is bij schending van mensenrechten loopt ook financieel risico, bijvoorbeeld door boetes, reputatieschade of werkvertragingen. Dat kan leiden tot een lager rendement op onze belegging. Samen met APG hebben we criteria ontwikkeld om bedrijven waarin we kunnen beleggen te beoordelen op hun mensenrechtenprestaties. We nemen mensenrechten mee in onze beleggingskeuzes door:

- mensenrechtencriteria op te nemen in ons insluitingsbeleid (hoofdstuk 2);
- bedrijven aan te spreken op respect voor mensenrechten en de rechten van werknemers;
- uitoefening van ons stemrecht;
- niet te beleggen in staatsobligaties van landen waarvoor een bindend wapenembargo van de VN-Veiligheidsraad of de EU geldt; ook kijken we scherper naar landen die mogelijk de burgerrechten schenden.

In 2023 hebben wij ons stembeleid op het gebied van mensenrechten verder aangescherpt. We stemmen alleen vóór de herbenoeming van de voorzitter van de Raad van Commissarissen als een bedrijf voldoende waarborgen heeft om risico's op het gebied van mensenrechten met gepaste zorgvuldigheid te herkennen, voorkomen en aan te pakken (due diligence-mechanismen).

IMVB-convenant

SPW nam ook deel aan het convenant Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB). Hierin maakte de Nederlandse pensioensector afspraken met de overheid, vakbonden en maatschappelijke organisaties om misstanden te voorkomen bij bedrijven waarin wordt belegd. Na vier jaar intensieve samenwerking liep het convenant eind 2022 af. SPW blijft de afspraken van het IMVB-convenant wel volgen.

Inzicht in mensenrechtenprestaties

APG is een van de initiatiefnemers van de [Corporate Human Rights Benchmark \(CHRB\)](#). De CHRB vergelijkt de mensenrechtenprestaties van bedrijven in sectoren waar de risico's groot zijn en is een belangrijke bron van informatie over bedrijven waarin we (kunnen) beleggen. Ook geeft de benchmark informatie om met bedrijven in gesprek te gaan over mensenrechten. De CHRB maakt inmiddels deel uit van de World Benchmarking Alliance (WBA).

In 2023 sprak onze vermogensbeheerder met 46 bedrijven over mensenrechten. Waar nodig voert APG gesprekken met bedrijven waarin wij beleggen om goede en veilige arbeidsomstandigheden onder de aandacht te brengen. In 2023 sprak APG met 102 bedrijven over arbeidsnormen, zoals veiligheid op het werk en het recht van werknemers om zich te verenigen.

Arbeidsomstandigheden bij Amazon

Onze vermogensbeheerder voert al sinds 2020 een intensieve dialoog met Amazon over het verbeteren van de veiligheid op de werkvloer. Amazon is een grote werkgever; wereldwijd werken 1,1 miljoen mensen voor het online warenhuis. In 2020 was APG mede-initiatiefnemer van een aandeelhoudersvoorstel waarin Amazon werd opgeroepen meer te doen om werknemers te beschermen tegen de gevolgen van de Covid-pandemie. Ook bezocht APG in 2023 een distributiecentrum van Amazon in Duitsland. Een belangrijke verbetering is dat Amazon inmiddels cijfers publiceert over gerapporteerde veiligheidsincidenten en de verloren werktijd als gevolg daarvan.

7. Goed bestuur

Om verantwoord te kunnen ondernemen, moet het bestuur van een bedrijf op orde zijn. APG besteedt dan ook veel aandacht aan goed bestuur bij de bedrijven waarin we beleggen.

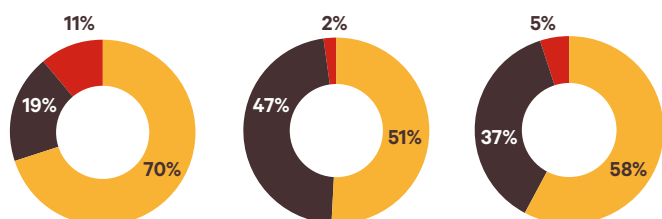
Goed bestuur is wat ons betreft de basis voor duurzaamheid. Zonder goed bestuur, een goede bedrijfsvoering en een goede relatie met aandeelhouders en andere stakeholders, kunnen bedrijven niet succesvol inzetten op duurzame verandering. Ook vanuit het oogpunt van beleggers is het een belangrijk thema, want het zorgt voor vertrouwen in de besluitvorming en de continuïteit van het bedrijf.

Uitoefenen van aandeelhoudersrechten

APG stemde in 2023 namens ons over ruim 52.000 voorstellen en resoluties. Ons stembeleid geeft een duidelijke richting voor stemmingen op algemene aandeelhoudersvergaderingen (AVA's) van bedrijven. We kunnen aan zoveel stemmingen meedoen omdat voor reguliere agendapunten een stemadviesbureau stemt op basis van dit beleid. Bij voorstellen of stemmingen die nadere bestudering of speciale aandacht vragen, brengt APG namens SPW zelf een stem uit. Via een online platform dat APG samen met International Shareholder Services heeft ontwikkeld, maken we onze stem op AVA's na afloop openbaar en geven we deelnemers en andere stakeholders inzicht in hoe wij ons stemrecht gebruiken.

Hoe hebben wij in 2023 gestemd?

Bestuurdersbenoemingen Beloningsvoorstellen Aandeelhoudersvoorstellen

■ voor ■ tegen ■ onthouding/niet gestemd

Bestuurdersbeloningen en -benoemingen en duurzaamheid zijn voor SPW de belangrijkste onderwerpen op AVA's. In 2023 hebben wij ons stembeleid verder aangescherpt voor klimaat, mensenrechten en belastingen.

Wij vinden dat de verhouding tussen de geleverde prestatie en de variabele beloning voor topbestuurders passend moet zijn. We verwachten van bedrijven waarin we beleggen dat ze in het jaarverslag duidelijk maken hoe de beloning voor bestuurders wordt vastgesteld, wat de doelstellingen zijn en welke prestaties moeten worden behaald voordat een beloning of bonus wordt uitbetaald. Bij bedrijven met een grote klimaatimpact stemmen we tegen het beloningsbeleid als daarin geen link wordt gelegd met ESG-doelstellingen.

Bij het stemmen over bestuurders besteden we aandacht aan de diversiteit in het bestuur van bedrijven waarin we beleggen. We zien graag dat het bestuur een afspiegeling is van de maatschappij. Ook willen we dat bestuurders onafhankelijk zijn en voldoende kennis hebben. Dit proberen we te sturen door voor of tegen de (her-)benoeming van kandidaten te stemmen.

In 2023 stemden we over ongeveer 1.500 resoluties ingediend door aandeelhouders. Bij 58% van de resoluties was dit een stem vóór, bij 37% een stem tegen. We maken bij het stemmen over voorstellen van aandeelhouders een doordachte afweging. Het kan zijn dat we het wel eens zijn met het doel van een voorstel, maar niet met de manier waarop dat moeten worden behaald. Ook bieden voorstellen soms te weinig ruimte aan het bestuur om zelf keuzes te maken. In die gevallen kan het zijn dat we tegen een aandeelhoudersvoorstel stemmen. Soms dient APG zelf mede namens ons een aandeelhoudersvoorstel in.

8. Vooruitblik 2024

We vinden het belangrijk om ons in te blijven zetten voor een goed en verantwoord pensioen voor al onze deelnemers. Zo zorgen we nu en in de toekomst goed voor elkaar.

Ook in 2024 blijven we ons in samenwerking met onze vermogensbeheerder APG ontwikkelen op het gebied van maatschappelijk verantwoord beleggen. We willen ESG via het insluitingsbeleid verder integreren in het beleggingsproces. Hiertoe werkten we samen met APG aan de ontwikkeling van aangescherpte criteria om de ESG-risico's van beleggingen nog beter te kunnen beoordelen. In 2024 willen we vanaf 1 juni starten met de implementatie van deze criteria voor de beleggingscategorieën Aandelen, Credits en Emerging markets debt.

Daarnaast onderzoekt APG of ons uitsluitingsbeleid voor staatsobligaties breder kan worden toegepast. Hierbij bekijkt APG of de ESG-factoren op basis waarvan we landen beoordelen kunnen worden uitgebreid naar criteria voor milieu en goed bestuur; ook onderzoekt APG de mogelijkheden voor verdere uitbreiding van onze definitie voor staatsobligaties.

We blijven aandacht besteden aan toegankelijke en duidelijke communicatie over maatschappelijk verantwoord beleggen. Dit doen we onder meer via onze website en nieuwsbrieven. Op die manier willen we onze deelnemers blijven betrekken bij ons verantwoord beleggingsbeleid en het draagvlak ervoor versterken.

Bijlage

Gebruikte afkortingen

APG	De uitvoeringsorganisatie van SPW, onder andere verantwoordelijk voor het vermogensbeheer	OESO	Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling; de OESO heeft richtlijnen opgesteld voor verantwoord internationaal ondernemen
AVA	Algemene Vergadering van Aandeelhouders	PBAF	Partnership for Biodiversity Accounting Financials; samenwerking van financiële instellingen die werkt aan een internationale standaard voor het meten en rapporteren over de impact van investeringen op biodiversiteit
CHRB	Corporate Human Rights Benchmark; vergelijkt mensenrechtenprestaties van bedrijven in sectoren waar het risico op betrokkenheid bij schendingen groot is. APG is mede-oprichter. De CHRB maakt inmiddels deel uit van de World Benchmarking Alliance (WBA)	PCAF	Partnership for Carbon Accounting Financials; internationale standaard voor het meten van de CO ₂ -voetafdruk van beleggingen
CA100+	Climate Action 100+; een samenwerkingsverband van beleggers die druk uitoefenen op bedrijven die wereldwijd de meeste CO ₂ uitstoten	PRI	Principles for Responsible Investing; wereldwijde vereniging van pensioenfondsen, vermogensbeheerders en bedrijven die verantwoord beleggen willen bevorderen
CO₂	Kooldioxide; het belangrijkste broeikasgas	SBTi	Science-Based Targets initiative
DCC	Dutch Climate Coalition; een samenwerking van Nederlandse financiële instellingen - waaronder APG - die bedrijven met een grote klimaatimpact aanspreekt over hun bijdrage aan de klimaatdoelen van Parijs	SDG	Sustainable Development Goals; de Duurzame Ontwikkelingsdoelen zoals opgesteld door de Verenigde Naties in 2015
ESG	Environment, Social and Governance; milieu, maatschappij en goed ondernemingsbestuur - onderwerpen waarvoor aandacht is bij verantwoord beleggen	SDI	Sustainable Development Investment; een belegging die aantrekkelijk is uit financieel oogpunt én bijdraagt aan het realiseren van de Duurzame Ontwikkelingsdoelen
CRREM	Carbon Risk Real Estate Monitor; wereldwijde methode om te bepalen of een vastgoedobject voldoet aan de Klimaatverdrag van Parijs	SFDR	Sustainable Finance Disclosure Regulation; Europese wetgeving die voorschrijft waaraan de informatieverschaffing van pensioenfondsen over de duurzaamheid van hun beleggingen aan moet voldoen
GRESB	Global Real Estate Sustainability Benchmark; organisatie opgericht door onder andere APG die de duurzaamheidsprestaties vergelijkt van vastgoedfondsen	SLB	Sustainability-linked bond; obligatie waarbij de uitgever belooft vooraf bepaalde duurzame doelstellingen te behalen. Lukt dat niet, dan krijgen beleggers een extra rentevergoeding
ICGN	International Corporate Governance Network; een internationale organisatie voor de ontwikkeling van normen voor goed ondernemingsbestuur	TCFD	Task Force on Climate-related Financial Disclosures; standaard voor het rapporteren over de impact van klimaatverandering op bedrijven en beleggingsportefeuilles
IMVB	Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen; in het IMVB-convenant hebben Nederlandse pensioenfondsen afspraken gemaakt over het voorkomen van misstanden bij bedrijven waarin ze beleggen. Het convenant liep eind 2022 af	TNFD	Taskforce on Nature-related Financial Disclosures
MVB	Maatschappelijk Verantwoord Beleggen	UNGP	United Nations Guiding Principles; richtlijnen voor bedrijven en mensenrechten
NZIF	Net Zero Investment Framework; initiatief dat beleggers praktische handvatten biedt om de beleggingsportefeuille in lijn te brengen met de afspraken in het Klimaatverdrag van Parijs	VBDO	Vereniging van Beleggers voor Duurzame Ontwikkeling
		WSW	Waarborgfonds Sociale Woningbouw

2023

**Maatschappelijk
Verantwoord Beleggen
Verslag**

Juni 2024

